

Stěhování Čechů do Chorvatska probíhalo od poloviny 18. až do konce 19. století. Dnešní příslušníci České menšiny v Chorvatsku jsou však většinou potomci drobných zemědělců, kteří získali od zchudlé chorvatské šlechty v západní Slavonii zanedbané pozemky a znovu je zúrodnili. Z vesnic založených českými kolonisty za rakouské vojenské správy v oblasti tehdejší Vojenské hranice je i Ivanovo Selo, kterému se dodnes říká „Pémie“. Odtamtud pocházím i já a v této malé krajské vesnici žiju celý život. Nyní u nás probíhá sčítání lidu. Podle posledního sčítání obyvatelstva z roku 2011 žije v Chorvatsku kolem deset tisíc obyvatel české národnosti.

Svaz Čechů v Republice Chorvatsku je nepolitická organizace dobrovolně sdružených krajských spolků – Českých besed, škol, klubů – příslušníků české menšiny, jejichž činnost je zaměřena na kulturu, osvětu, umění... Dnešní Svaz Čechů v Chorvatsku je nástupcem bývalého Československého svazu, který od roku 1921 sdružoval krajanů v tehdejší Království SHS. Svaz Čechů sídlí v Daruvaru, lázeňském městečku ležícím v Bjelovarsko-bilogorském županství, kde žije většina Čechů v Chorvatsku. Činnost Svazu je bohatá a pestrá – spočívá v pořádání různých akcí během celého roku a je zaměřena na udržování a rozvíjení české kultury, jazyka a zachování identity. Besedám a školám přitom pomáhají pracovní tělesa Svazu – školní, kulturní, divadelní, historická, vydavatelská, hospodářská a informační rada.

Českou a slovenskou menšinu zastupuje v Chorvatském sněmu jeden poslanec přímo volený občany na české a slovenské kandidátní listině. Na úrovni obecní, městské a županské samosprávy volí krajané své zástupce nebo radu české národnostní menšiny. V Chorvatsku působí koordinace Českých rad a představitelů. Budova Svazu Čechů v Republice Chorvatsku, kde zároveň sídlí i Novinově vydavatelská instituce Jednota, je v centru Daruvaru. V budově je také úřad poslance české a slovenské menšiny v Chorvatském sněmu Vladimíra Bílka.

České besedy jsou základní občanská sdružení – spolky, v nichž Češi na území Chorvatska uchovávají svůj jazyk a kulturu. První České besedy byly založeny ve velkých městech – v Záhřebu (1874), v Dubrovniku (1899), dnes jsou však neaktivnější spolky na Daruvarsku, které vznikly na začátku 20. století. Podle počtu členů, jejich zájmů a spolkových tradic je pak kulturní činnost jednotlivých Besed velmi různorodá. Nejoblíbenější jsou pěvecké sbory a taneční skupiny, které jsou téměř v každé Besedě. Taneční skupiny předvádějí choreograficky zpracovaný folklor. Četné jsou i dechovky, a divadelní skupiny, které mají nejdelší tradici (České ochotnické divadlo se hraje v Chorvatsku více než 130 let). Téměř všechny Besedy mají pěvecké sbory a hudební skupiny.

Dožínky jsou největší akcí Čechů v Chorvatsku. Pořádají se každý druhý rok v jiné vesnici a účastní se jich všechny České besedy v Chorvatsku, některé dokonce i s větším počtem skupin a různými způsoby. Poprvé se dožínky konaly roku 1925 v Daruvaru, kde se vlastenecky zaměřený krajané snažili mezi svými rodáky propagovat české kroje, tance, zvyky. Dnes je to velkolepá akce s celou řadou událostí, výstav, prezentací a bohatým folklorním programem. Nejpůsobivější je nedělní dožínkový průvod všech krojovaných skupin, který uvádějí obilím bohatě zdobené alegorické vozy znázorňující celý postup vznikání chleba. V průvodu účinkuje téměř tisíc krajanů.

Svaz Čechů během roku organizuje mnohé kulturně-umělecké programy. Akcí je spousta. Začínáme v lednu Setkáním pedagogických pracovníků. Březen: Divadelní přehlídka – dvoudenní přehlídka krajských divadelních skupin se koná v Lipovci, kde bylo první divadlo v češtině sehráno v roce 1890. Květen: Přehlídka české dětské písně – přehlídka, která se každý druhý rok koná v Končenicích. Červen: Naše jaro – přehlídka Žáků českých škol a žáků výběrové výuky českého jazyka z celého Chorvatska se skládá z folklorní přehlídky a přehlídky divadelníků a recitátorů. Chci připomenout, že třeba na folklorním našem jaru vystupuje kolem pět set dětí a mládeže. Červenec: Přehlídka dechovek – přehlídka pod širým nebem se společným koncertem všech krajských dechovek. Červenec: Etno den v Ivanově Sele – program na dvorečku etnografického stavení s bohatým kulturním programem a gastro nabídkou. Dožínky – nejvýznamnější akce Čechů v Chorvatsku. Říjen: Zpěvanky – přehlídka pěveckých skupin. Dnes máme 31 pěvecký sbor a přehlídku kvůli počtu zpěváků musíme organizovat dokonce na třech místech, v různých krajských spolcích. Listopad: Vonička – folklorní přehlídka v Daruvaru, koná se v roce, kdy nejsou dožínky. V pořádání různých akcí, které nemají stálého hostitele, se České besedy střídají.

Novinově vydavatelská instituce Jednota, kterou založil Svaz Čechů, je zaměřena na propagaci česky psaného slova v Chorvatsku. Kromě stejnojmenného týdeníku – zrcadla všech krajských událostí – který vychází od roku 1946. NVI Jednota vydává měsíčník pro děti Dětský koutek, ročenku Český lidový kalendář a publicistický časopis Přehled. Na vydavatelském plánu se Jednota soustavně stará o prezentaci krajské literární tvorby a badatelské tvorby – každý rok vycházejí jeden až dva tituly. Zvláštním, náročným programem je práce na originálních učebnicích pro výuku češtiny v českých školách v Chorvatsku a jejich vydávání. Radio Daruvar od roku 1968 každodenně vysílá pořad v českém jazyce. Chorvatská televize věnuje národnostním menšinám magazín Prizma, který se vysílá jednou za týden.

V roce 1991, během války v Chorvatsku, odjelo před bezprostředním válečným ohrožením z Daruvaru a okolí na čtyři měsíce do bezpečí v České republice 1500 žáků, mládeže a matek s dětmi do tří let.

Součástí sítě základních škol v RCH jsou dvě ústřední české základní školy: ČZŠ Jana Ámose Komenského v Daruvaru s obvodními školami a ČZŠ Josefa Růžičky v Končenicích. České obvodní školy při chorvatských školách působí v Dolních Střežanech a Ivanově Sele. Výuka v nich probíhá podle zvláštních vyučovacích osnov, v českém jazyce a v rámci platné chorvatské soustavy. V uvedených školách pracuje s pozoruhodnými výsledky řada zájmových kroužků a rozvíjí se bohatá mimoškolní a mimo vyučovací činnost. V Daruvaru a Končenicích působí i Česká mateřská škola. V Daruvaru působí i české oddělení gymnázia. V desítkě škol je vyučování péče o český jazyk a kulturu. Na starosti je má osvětová poradkyně pro české školy a výuku češtiny. Kursy českého jazyka pořádají i některé České besedy. Díky Domu zahraniční spolupráce působí u nás dvě české učitelky vyslané Ministerstvem zahraničních věcí z České republiky.

Svaz Čechů se snaží, aby naše děti měli živý kontakt se současnou češtinou, a tak pro ně organizujeme řadu zájezdů, soustředění a letních škol. Jsou to pro páté třídy letní školy v Plzeňském kraji, šesté třídy jezdí na Smržovku, sedmé třídy již padesát let jezdí na letní školu do Prahy. Už pět let organizujeme zimní školu lyžování, je to v našem kraji jediná škola, která takové akce podniká. Nadále jsme měli taneční soustředění ve spolupráci s Jihlavským folklorním souborem Pramínek.

Mnohé České besedy v Chorvatsku vlastní své kulturní domy s jevištěm, sálem a přílehlými prostory. V rámci rozvojové pomoci při obnově a rekonstrukci Českých národních domů a škol v Chorvatsku věnovala Česká republika během let 1997-2005 značné finanční prostředky.

Během posledních pěti věnuje Svaz Čechů ve spolupráci s poslancem Vladimírem Bílkem pozornost zlepšení podmínek pro práci ve spolku, a tak investujeme do nemovitosti. Nedávno jsme udělali velkou investici do přístavby české školy v Daruvaru. Pomohly nám oba státy, jak český, tak chorvatský. Vloni jsme zahájili velký projekt v Daruvaru – České kulturní centrum, a před dvěma týdny na ostrově Pašman, tady jde o Multikulturální vzdělávací středisko pro děti a mládež Tkon. Jsou to velké projekty, na které jsme získali značné prostředky z Chorvatska. Samozřejmě, že to nebude dostatečné a budeme potřebovat finance na vybavení nových kulturně vzdělávacích středisek. Na závěr chci říci, že je hezké být chorvatskou Češkou v šesté generaci, pečovat o jazyk a kulturu svých předků. Jsem hrdá na svůj český původ.

O tom, jak vidíme českou komunitu v Chorvatsku v budoucnu a o bilaterálních vztazích řekne více můj kolega poslanec Vladimír Bílek.